

NUTS II TRA1 AÇISINDAN (ERZURUM – ERZİNCAN – BAYBURT BÖLGESİNDE) SMMM'LERLE İLGİLİ PROFİL ARAŞTIRMASI VE KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR

Nilgün BİLİCİ (*)

A. Fatih AYDEMİR (**)

Özet

Günümüzde popüler mesleklerden olan Serbest Muhasebeci ve Mali müşavirliğin (SMMM) aynı zamanda bir tür girişim faaliyeti olduğu açıktır. Bu çalışmada, SMMM'lerin Türkiye'nin en az gelişmiş bölgelerinden biri olan Erzurum Alt Bölgesi (EAB)'nde, yani Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerindeki profili çıkarılarak, Türkiye genelinde gözlenen kalkınmışlıktaki yerini alamamanın yansımaları araştırma konusu yapılmıştır. EAB'de faaliyette bulunan SMMM'ler üzerine yapılan anket çalışması ile mevcut durum değerlendirilmesi yapılarak meslek seçiminde etkili olan faktörlerden meslekteki memnuniyet düzeyine kendilerini geliştirebilme yönündeki tutum ve davranışlarına yönelik değerlendirmeleri yapılmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda yapılan anket sonuçları SPSS istatistiki paket programında değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler, SMMM'lerin sorunları, SMMM'lerin eğitimleri, SMMM'lerin profilleri.

A Profile Survey About Free Accountants and Financial Consultants (FAFC) from the Point of Nuts II TraI (In Erzurum-Erzincan-Bayburt Region) and the Problems They Encounter

Abstract

It is clear that free accountant and financial consultants (FAFC), popular professions of today, are also same kind of entrepreneurship activities. In this study, a profile of FAFC's in Erzurum sub region (ESR), that is Erzurum, Erzincan and Bayburt provinces, one of the least regions of Turkey is obtained, and why they couldn't get the place in the development process observed in Turkey as a whole is investigated. Through a questionnaire directed to FAFC's working in ESR, a current situation evaluation was made, and an assesment of Professional satisfaction, their attitudes and behavioural improvement was made. The questionnaire results were studied by statistical packet program SPSS.

Key Word: FAFC's, Problems of FAFC's, Education of FAFC's, Profiles of FAFC's.

*) Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Erzurum MYO
(e-posta: e-mail. nbilici@atauni.edu.tr) 05357270958

**) Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
(e-posta: aydemir@atauni.edu.tr) 05466085098

Giriş

Muhasebe mesleği, ticari hayatın var olduğu gündün beri uygulanmaktadır. Muhasebecilik ülkelerin ticari hayatlarındaki gelişmelere paralel olarak gelişme göstermiş ve saygınlık kazanarak toplum tarafından popüler bir meslek olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Gelişen, değişen ve giderek karmaşıklaşan ekonomik faaliyetler ulusal ve uluslararası boyutta da düzenlemelere gidilmesine neden olmuştur.

Türkiye’de ilk yasal düzenlemelere 1933 yılında başlanmıştır. 1992 Yılında 3568 sayılı yasanın kabulü ile yasal statüsü düzenlenmiştir (3568 sayılı Kanun, 1989:Md.14). Tek düzen muhasebe sisteminin 1994 yılında işletmeler tarafından uygulanmaya başlanması meslek mensuplarının, mükellef ve yasa uygulayıcılarına (devlete) karşı sorumluluk ve beklentilerinde yeni ve detaylı çözümünü gerektiren birçok soru ve sorunların ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Muhasebe mesleğinin uygulanması esnasında meslek elemanı, mükellef ve devlet kuruluşları gibi farklı tarafların birbirlerine karşı talepleriyle, sorumluluklarının ne ölçüde belirlendiği ve karşılandığı sorunları da gündeme gelmeye başlamıştır. Söz konusu belirsizlikler nedeniyle muhasebecilik mesleğinin kendi bünyesinde de bir takım sorunlar taşıdığı açıktır.

Bu çalışmada, Erzurum-Erzincan-Bayburt bölgesindeki meslek mensuplarının personel, eğitim ve mükellef açısından mesleki sorunlarının ne olduğu gibi bazı hususlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Yapılan çalışma ile önce meslek mensupları ile ilgili demografik dağılıma ilişkin bazı sorularla durum tespitine gidilmiştir. Meslek seçimlerini etkileyen faktörler, mesleklerinden memnuniyetleri, birlikte mesleklerini icra ettikleri elemanların durumları belirlenmeye çalışılmıştır. İş hacimleri ve mesleki eğitimleri ile eğitimden beklentilerine yönelik eksiklik ve aksaklıkların tespit edilmesine gayret edilmiştir. Bununla beraber çalışmada, muhasebe meslek mensuplarının karşı karşıya oldukları kurumlar ve mükelleflerle olan ilişkileri de inceleme konusu yapılmıştır.

I. Araştırmanın Önemi

Erzurum-Erzincan-Bayburt illerindeki Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirlerin muhasebe mesleğini icra ederken karşılaştıkları meslek içi eğitimleri, eğitim aldıkları kurumlar, mükellefle ilgili sorunlar, meslek mensuplarının meslekleriyle ilgili iş tatmini ve maddi doyumları, meslek odaları ve diğer kurumlar ile olan ilişkileri gibi hususların tespit edilmesi amaçlanmıştır. Böylece, muhasebe mesleğini icra edenlerin genel anlamda maddi ve maddi olmayan tatmin düzeyleri belirlenerek, mesleğin bölge düzeyindeki geleceği tanımlayıcı istatistiklerle ortaya konulmuştur.

II- Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, muhasebe meslek mensuplarının muhasebe mesleğine, kendileri, mükellefler ve diğer birimlerle ilgili bakış açılarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Muhasebe mesleğinin hem mükellef hem de devlet açısından ne kadar önemli olduğu bilinen bir gerçektir. Bu nedenle meslek mensuplarının, mükellefler ve ilişkide buldukları diğer taraflar bakımından karşılaştıkları problemlerin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

III-Araştırmanın Metodolojisi

A. Örneklem Süreci

Erzurum-Erzincan-Bayburt illerindeki meslek mensuplarının meslekleri ile ilgili hususları belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada, meslek mensuplarına, meslekleriyle ilgili çeşitli sorular yöneltilmiştir. Erzurum'da 160'ı faal 285, Erzincan'da 82'si faal 122 muhasebe meslek elemanı bulunmaktadır. Bayburt ili Gümüşhane odasına bağlı olarak faaliyetlerini yürütmektedir. Gümüşhane'de meslek odasına kayıtlı 60 meslek elemanı mevcuttur. Bunlardan Bayburt'ta 12 meslek mensubu aktif olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Çalışmada bu illerdeki faal üye sayısı dikkate alınmıştır. Örneklem olarak alınan üç ilde, 254 aktif çalışan meslek mensubundan toplam 170'ine anket uygulanmış; bunlardan da 166 anket değerlendirmeye alınmıştır. Krejcie ve Morgan evren hacminin büyüklüğüne karşılık örneklem büyüklüğünün 260-155 olması gerektiğini söylemektedirler(Krejcie-Morgan, 1970:607-610).

Bu çalışmada evren büyüklüğü 254, örneklem 166 kişiden oluşmaktadır. Meslek mensuplarının %65'i çalışmaya dâhil edilmiştir. Böylece çalışmanın sonuçlarının meslek mensuplarını temsil ettiğini söylemek mümkündür.

B. Veri Analizi

Verilerin analizinde SPSS 16.0 programı kullanılmıştır. Veri toplama yöntem ve aracı olarak bu çalışmada birincil veriler kullanılmış ve bu çerçevede veriler de anket yöntemi ile elde edilmiştir. Anket formunda yedi grup soru yer almış olup toplam 28 soru sorulmuştur. Birinci grup sorular, meslek mensuplarının demografik özelliklerini, meslek seçimini etkileyen faktörleri, grup soruları meslekle ilgili memnuniyet derecelerini, ikinci grup sorular, çalışma süreleri ve çalıştırılan elemanlarla ilgili hususları, mükelleflerle ilgili hususları, meslek öncesi ve meslek içi eğitimlerini, üçüncü grup da mükelleflerle olan ilişkilerini ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır.

IV. Verilerin Analizi

Erzurum-Erzincan-Bayburt alt bölgesinde faaliyette bulunan SMMM'lere uygulanan anketlerde, toplam örnek kitle 166 olup, bunun 145'inin Erkek ve 21'inin de Kadınlardan oluştuğu gözlenmektedir. Mevcut örneklem cinsiyet ve madeni hal açısından dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1'de görüldüğü gibi, EAB (Erzurum alt bölgesi)'nde, faaliyette bulunan SMMM'lerin yüzde 12.7'si kadın ve yüzde 87,3'ü de erkeklerden oluşmaktadır. Buna karşılık medeni durum açısından dağılıma bakıldığında, yüzde 83,1'inin evli ve 16.9'unun da bekâr olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 1. Cinsiyet ve Medeni Durum

	Cinsiyet		Medeni Hal		
	M.F	N.F		M.F	N.F
Kadın	21	12,7	Evli	138	83,1
Erkek	145	87,3	Bekar	28	16,9
Toplam	166	100,0	Toplam	166	100,0
Std.hata	0,02588		0,02915		
Mod	2		1		
Medyan	2		1		
Std.sapma	0,33342		0,37560		
Maximum	2		2		
Minimum	1		1		

Muhasebe meslek mensuplarının cinsiyete göre mesleğe yönelik tutumlarında farklılığının olup olmadığı çeşitli araştırmalarla tespit edilmeye çalışılmıştır. ABD’de yapılan bir araştırmada kadın muhasebe meslek mensuplarının erkeklerle göre muhasebe mesleğine yönelik daha olumlu tutumlarının olduğu tespit edilmiştir. Yine İrlanda’da yapılan bir çalışmada bu bulguları desteklemiştir.¹

EAB’de bulunan SMMM’lere ilişkin olarak yaş ve eğitim düzeylerine ilişkin bilgiler de Tablo 2’de özet olarak sunulmuştur.

Tablo 2. Yaş ve Eğitim

	Yaş		Eğitim		
	M.F	N.F		M.F	N.F
25 ve Altı	11	6,6	İlköğretim	1	0,6
26 - 35	48	28,9	Lise –M.Lise	33	19,9
36 - 45	53	31,9	Y.Okul	15	9,0
46 - 55	34	20,5	Fakülte	113	68,1
56 ve üstü	20	12,0	Y.Lisans	4	2,4
Toplam	166	100,0	Toplam	166	100,0
Std.hata	0,08670		0,06659		
Medyan	3		4,0000		
Mod	3		4,00		
Std.sapma	1,11709		0,85792		
Minimum	1,00		1,00		
Maximum	5,00		5,00		

1) Mc Dowall, Tracey, Jackling, Beverley, “ What Influences Accounting Students’ AAttitudes Towards Accounting as a Professions?”([http://www. Google.com.tr/urt?sa=t&source=web&cd=6&ved=OC COUQF\)AF&url](http://www. Google.com.tr/urt?sa=t&source=web&cd=6&ved=OC COUQF)AF&url) ve diğerleri, erişim, 15/06/2011.

SMMM lerin en yoğunluklu olarak bulunduğu yaş grubu 36-45 yaş arası olup, bunun toplam örneklem içerisindeki payı yüzde 31,9'dur. Bu grubu yüzde 6,6 ile 25 yaşın altındakiler, yüzde 28,9 ile 26-35 yaş arası, yüzde 20,5 ile 46-55 yaş arası ve yüzde 12 ile 56 yaş ve üzeri takip etmektedir. Mod ve medyan dağılım açısından, 36-45 yaş arasında meslek erbabının göreceli, daha yoğun olduğunu gözlenmektedir. Eğitim durumları dikkate alındığında, fakülte mezunu SMMM'lerin oranı yüzde 68,1 ile önde geldiği ve ikinci sırada ise yüzde 19,9 ile lise veya meslek lisesi mezunlarından oluştuğu gözlenmiştir. İlköğretim mezunlarının oranının çok düşük oluşu, alaylı diye ifade edilebilecek meslek mensuplarının sayılarının giderek azaldığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu da 3568 sayılı (5786 sayılı Kanun değişiklikleri ile) SMMM ve YM kanunu gereği, bu mesleğin icrasında eğitim temel koşul olmasının yansıması sonucudur. Mod ve medyan açısından da en yüksek ortalamaya yine yükseköğretim mezunları sahiptir. Standart sapma değerinin yüksek oluşu da eğitim düzeyi açısından dengeli bir dağılımın bulunmadığını göstermektedir.

EAB'de faaliyette bulunan SMMM'lerin anne ve babalarının eğitim düzeyleri açısından dağılımları da Tablo 3'deki gibidir.

Tablo 3. Anne ve Baba Eğitim Düzeyi

	Anne Eğitimi		Baba Eğitimi		
	M.F	N.F		M.F	N.F
İlk	139	83,7	İlk	105	63,3
M.Lise/Lise	21	12,7	M.Lise/Lise	38	22,9
Y.Okul	2	1,2	Y.Okul	8	4,8
Lisans	4	2,4	Lisans	15	9,0
Lisans Üst.	-	-	Lisans Üst.	-	-
Toplam	166	100,0	Toplam	166	100,0
Std.hata	0,04552		0,07300		
Medyan	1,0000		1,0000		
Mod	1,00		1,00		
Std.sapma	0,58648		0,94053		
Minimum	1,00		1,00		
Maximum	4,00		4,00		

Anne-baba eğitim düzeyinin çocuklar üzerinde etkisinin önemli olduğu bilinmektedir. Yapılan araştırmalara göre eğitim düzeyi düşük ebeveynler ile eğitim düzeyi yüksek ebeveynlerin çocuklarına uyguladıkları tutumların farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Güneş, 1997:7). Ancak, tablodan da görüldüğü gibi annelerin %83.7'si ilköğretim, %12.7'si lise, %1.2'si yükseköğretim, %2.4'ü de lisans düzeyinde eğitime sahiptirler. Babaların eğitim düzeylerine bakıldığında, %63.3'ü ilköğretim, %22.9'u lise-meslek lisesi, %4.8'i yükseköğretim, %9'unun da lisans eğitimi aldıkları tespit edilmiştir. Bu sonuçlara bağlı ola-

rak anne ve babanın eğitim düzeylerinin meslek seçiminde etkili olmadığı söylenebilir. Standart sapmanın minimuma yakın olması da bu görüşü desteklemektedir.

EAB’de faaliyette bulunan SMMM’lerin doğdukları yer ile faaliyette bulunulan il açısından dağılımları ise Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Meslek Mensuplarının Doğum Yerleri ve Çalıştıkları İllere Göre Dağılımı

	Doğum Yeri		SMM'lerin İllere Göre Dağılımı		
	M.F	N.F		M.F	N.F
Erzurum	80	48,2	Erzurum	92	55,4
Erzincan	58	34,9	Erzincan	62	37,3
Bayburt	13	7,8	Bayburt	12	7,2
Ağrı	2	1,2	Toplam	166	100,0
Ankara	1	0,6			
Amasya	4	2,4			
İstanbul	1	0,6			
Kars	3	1,8			
Sivas	1	0,6			
Trabzon	2	1,2			
Tunceli	1	0,6			
Toplam	166	100,0			
Std.hata	1,06675		0,19848		
Medyan	25		2		
Mod	25		1		
Std.sapma	13,7441		2,55727		
Minimum	4		1		
Maximum	69		8		

Bölgede faaliyette bulunan SMMM mensuplarının %9’u bölge dışından insanlardan oluşurken; kalan %91’inin Erzurum-Erzincan-Bayburt alt bölgesi insanı olduğu görülmektedir. Bu hususta insanların doğduğu yerde doyma fonksiyonunun etkili olduğu söylenebilir.

Genel olarak, kişinin özellikle yaparak öğrenme ve/veya görerek öğrenme süreçlerine bağlı olarak meslek edindiği bilinmektedir. Bu bağlamda EAB’de faaliyette bulunan SMMM’lerin baba meslekleri Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. SMMM'lerin Baba Meslekleri

	Baba Meslek	
	M.F	N.F
Emekli	80	48,2
İşçi	9	5,4
Memur	13	7,8
Serbest Meslek	14	8,4
S.M.M.M.	3	1,8
Çiftçi	12	7,2
Esnaf	28	16,9
Diğer	7	4,2
Toplam	166	100,0
Std.hata	0,019848	
Medyan	2	
Mod	1	
Std.sapma	2,55727	
Minimum	1	
Maximum	8	

Genel düşüncenin aksine, burada SMMM'lerin meslek seçimlerinde babaların mesleklerini seçenlerin oranları %1.8 gibi oldukça düşük bir düzeyde çıkmıştır. Bu da gelecekte olarak baba mesleğinin meslek seçiminde etkili olmadığını göstermektedir.

EAB'de SMMM'lerin meslek seçimine etki eden faktörler ise Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Meslek Seçiminde Etkili Olan Faktörlerin Dağılımı

	MeslekSeçimi	
	M.F	N.F
Baba Mesleği	11	6,6
Aldığım eğitimin Yansıması	84	50,6
Alternatif İş İmkanlarının Olmaması	9	5,4
Ailede ki yakınardan etkilenme	8	4,8
İstikbal vaat eden meslek olması	8	4,8
Bağımsız çalışabilme İmkani Sunması	32	19,3
Tesadüfi Faktörlerin Yansıması (ÖSYM vb)	10	6,0
Diğer	4	2,4
Toplam	166	100,0
Std.hata	0,15791	
Medyan	2,0000	
Mod	2,00	
Std.sapma	2,03457	
Minimum	1,00	
Maximum	8	

Meslek seçiminde faktörlerden, %50.6 ile alınan eğitimin birinci sırada geldiği görülmektedir. Bunu %19.3 ile bağımsız çalışma isteği takip etmektedir. Yukarıdaki tablodan da görüldüğü gibi, baba mesleğinin etkisi %6.6 ile üçüncü sırada gelmektedir. Dolayısıyla, SMMM'lerin meslek seçiminde en önemli unsurun yüksek öğretim sürecinde şekillendiği söylenebilir.

Meslek seçiminde etkinliği en yüksek unsur olan eğitim düzeyine bağlı olarak teşekül eden meslek tercihinin yansımaları ise cari ve geleceğe ilişkin olarak bu mesleğin yarattığı tatmin düzeyi önem arz eder. Çalışmada, SMMM'lerin cari ve geleceğe yönelik olarak meslekten tatmin olma düzeyleri ile bu meslekte aktif olarak geçirdikleri süreye ilişkin bilgiler aşağıda Tablo 7'de özet olarak verilmiştir.

Tablo 7. Meslek Mensuplarının Cari - Bekleyişsel Olarak Memnuniyet Düzeyi ve Aktif Olarak Çalışma Süreleri

	Cari-Sosyo-Ekonomik Memnuniyet Düzeyi		Bekleyişsel Sosyo-Ekonomik Tatmin Düzeyi			Aktif Olarak Çalışma Süresi		
	M.F	N.F		M.F	N.F		M.F	N.F
Çok Memnunum	10	6,0	Çok Memnunum	4	2,4	0-5 Yıl	3	1,8
Memnunum	91	54,8	Memnunum	90	54,2	6-10 Yıl	30	18,1
Kararsızım	23	13,9	Kararsızım	23	13,9	11-15 Yıl	41	24,7
Memnun Değilim	36	21,7	Memnun Değilim	44	26,5	16-20 Yıl	30	18,1
Hiç Memnun Değilim	6	3,6	Hiç Memnun Değilim	5	3,0	21 Yıl ve üzeri	20	12,0
Toplam	166	100,0	Toplam	166	100,0	Toplam	166	100,0
Std.hata	0,07811		0,07603			0,11713		
Medyan	2,0000		2,0000			3,0000		
Mod	2,00		2,00			5,00		
Std.sapma	1,00631		0,97960			1,50913		
Minimum	1,00		1,00			1,00		
Maximum	5,00		5,00			5,00		

İş memnuniyeti çalışanın işine karşı olumlu tutumlardır. Bireylerin iş memnuniyetlerindeki olumlu beklentileri yaşam memnuniyetlerini de olumlu yönde etkilemektedir. Bu durum iş güvencesi ve işe bağlılık arasında da olumlu bir ilişki olduğunu göstermektedir(Duman, 1997:17).

Meslek mensuplarının mesleklerinden memnuniyetlerinin düzeyi %74.7 ile oldukça yüksek olduğu gözlenmektedir. Bu meslek mensuplarının gelecekle ilgili beklentilerinin de mesleklerinden memnuniyet düzeyinin yüksek seyredeceğine işaret etmektedir. Aldık-

ları eğitimle memnuniyet dereceleri arasında yakın bir bağlantı bulunmaktadır. Meslekte uzun süre çalışanların gerek mesleki donanımları bakımından, gerekse mesleğin tanınma ve buna bağlı olarak başta maddi tatmin olmak üzere refaha yansımaları açısından memnuniyet derecelerini yükselttiği gözlenmiştir. Meslekle ilgili hâlihazırdaki memnuniyet derecesinin iyi olduğu, ancak gelecekteki memnuniyetle ilgili olarak çok düşük düzeyde de olsa, bir düşüş gözlemlendiği, dolayısı ile gelecekle ilgili bir karamsarlığın bulunduğu da söylenebilir.

EAB'de aktif olarak faaliyette bulunan SMMM'lere ilişkin örnek kitlenin bünyesinde istihdam ettiği toplam eleman sayısı ile yine bünyelerinde istihdam ettirdikleri mesleki eleman sayıları Tablo.8'de gösterilmiştir.

Tablo 8. Çalıştırılan Toplam ve Mesleki Eleman Sayıları

	Çalıştırılan Toplam Eleman Sayısı		Çalıştırılan Mesleki Eleman Sayısı		
	M.F	N.F		M.F	N.F
Hiç Çalıştırmıyor	21	12,7	Hiç Çalıştırmıyor	31	18,7
1 Eleman	58	34,9	1 Eleman	74	44,6
2 Eleman	32	19,3	2 Eleman	29	17,5
3 Eleman	23	13,9	3 Eleman	18	10,8
4 Eleman	9	5,4	4 Eleman	7	4,2
5 Eleman ve üzeri	23	13,9	5 Eleman ve üzeri	7	4,2
Toplam	166	100,0	Toplam	166	100,0
Std.hata	0,12196		0,09845		
Medyan	2,0000		1,0000		
Mod	1,00		1,00		
Std.sapma	1,57133		1,26850		
Minimum	0,00		0,00		
Maximum	5,00		5,00		

Meslek mensupları yaklaşık 350-400 civarında eleman çalıştırmaktadırlar. Bu yönüyle EAB'de faaliyette bulunan SMMM'lerde işletme bazında ortalama 2 eleman çalıştırıldığı söylenebilir. Bir eleman çalıştıranların oranı %34,9, iki eleman çalıştıranların oranı %19,3, üç eleman çalıştıranların oranı %13,9, dört eleman çalıştıranların oranı %5,4 iken, beş ve üzeri eleman çalıştıranların oranı ise %13,9'dur. Bir eleman çalıştıran işletmelerin sayıları oldukça yüksek düzeydedir. Dolayısıyla meslek icrasında bulunanların daha çok küçük işletmeler şeklinde oldukları ileri sürülebilir. Bölgenin özelliği gereği genel iş hacimlerinin az olması nedeniyle meslek mensuplarının da genel işletme eğilimini yansıtabilecek şekilde küçük işletmeler tipinde olması kaçınılmazken, bu durum aynı zamanda kurumsallaşmanın oldukça düşük olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca, meslek mensuplarının yanlarında çalışan elemanların 180 kadarının meslek mensuplarından oldukları tespit edilmiştir.

Bünyede istihdam edilen elemanların eğitim düzeyleri açısından dağılımları Tablo-9'daki gibidir.

Tablo 9. Çalıştırılan Elemanların Eğitim Düzeyleri

Çalıştırılan Elemanların Eğitim Düzeyleri	İlkokul		Lise/M.Lise		Y.Okul		Lisans		Lisans Üst.	
	M.F	N.F	M.F	N.F	M.F	N.F	M.F	N.F	M.F	N.F
Hiç Çalıştırmıyor	157	94.6	93	56.0	108	65.1	98	59.0	149	89.8
1-5	8	4.8	71	42.8	57	34.3	68	41.0	17	10.2
6-10ı	1	0.6	2	1.2	1	0.6	166	100.0	0	0
Toplam	166	100.0	166	100.0	166	100.0			166	100.0
Std.hata	0.02040		0.04058		0.03823		0.03828		0.02360	
Medyan	0.0000		0.0000		0.0000		0.0000		0.0000	
Mod	0.00		0.00		0.00		0.00		0.00	
Std.sapma	0.26282		0.52290		0.49255		0.49325		0.30410	
Minimum	0.00		0.00		0.00		0.00		0.00	
Maximum	2.00		2.00		2.00		1.00		1.00	

Meslek mensuplarının ilköğretim mezunu çalıştırmadıkları görülmüştür. Toplamda 9 tane ilköğretim mezunu çalışan bulunmaktadır. Aynı şekilde lisansüstü eğitimi olanların da çalıştırılmadıkları söylenebilir. Çalışanların büyük çoğunluğunun; lise, yüksekokul ve lisans seviyesinde oldukları gözlenmiştir.

Çalıştırılan elemanların cinsiyete göre dağılımı da Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Çalışan Elemanların Cinsiyet Dağılımı

	Erkek		Kadın	
	M.F	N.F	M.F	N.F
Çalıştırmıyor	11	6,6	117	70.5
1 Kişi	48	32,0	48	32,0
2 Kişi	53	35,3	1	0.6
Toplam	101	67,3	49	32,7
Toplam	166	100,0	166	100,0
Std.hata	0.03672		0.03483	
Medyan	.0000		1.0000	
Mod	0.00		1.00	
Std.sapma	0.47316		0.44880	
Minimum	0.00		0.00	
Maximum	2.00		2.00	

Çalıştırılan elemanların 101'i erkek, 49'u kadınlardan oluşmaktadır. Erkek eleman çalıştırma eğiliminin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Diğer taraftan, çalıştırılan elemanların medeni durumuna göre dağılımları ise Tablo 11'de özet olarak sunulmuştur.

Tablo 11. Çalıştırılan Elemanların Medeni Durumlarının Dağılımı

	Evli		Bekar	
	M.F	N.F	M.F	N.F
Çalıştırmıyor	75	45.2	56	33.7
1 Kişi	87	52.4	105	63.3
2 Kişi	2	1.2	4	2.4
3 Kişi	1	0.6	1	0.6
Belirtilmedi	1	0.6	0	0.0
Toplam	166	100	166	100.0
Std.hata	0.04318		0.04227	
Medyan	1.0000		1.0000	
Mod	1.00		1.00	
Std.sapma	0.55463		0.54461	
Minimum	0.00		0.00	
Maximum	3.00		3.00	

Çalışanların büyük bir bölümü erkek ve bekârlardan oluşmaktadır. Çalışanların %67.3'ü erkek, %32.7'si bayandır. Çalışanların daha ziyade bekâr genç elemanlardan oluştuğu söylenebilmektedir.

Profesyonel olarak istihdam edilen eleman sayısının düşüklüğü ve bu elemanların da daha çok bekarlardan oluşması, cari çalışanların mevcut işi geçici olarak yaptıklarına işaret edebilir. Ayrıca, bölgede gelişmişliğin Türkiye ortalamasının oldukça altında kalmanın yansımaları olarak gerek sanayinin yetersizliği, gerekse buna bağlı olarak destek hizmetlerinden sayılan SMMM'lerin de düşük düzeylerde kalması adeta kaçınılmaz olmuştur. Bu unsurlar dikkate alındığında, mesleği gelecekte icra edeceklerin, yani stajyerlerin dağılımının da düşük olması beklenmektedir ki, stajyerlerin dağılımı Tablo 12'de düzenlenmiştir.

Tablo 12. Bir Yıl İçinde Çalıştırılan Stajyer Dağılımı

	Stajyer	
	M.F	N.F
Çalıştırmadı	42	25.3
1 Kişi	122	73.5
2 Kişi	1	0.6
Belirtilmedi	2	1.2
Toplam	166	100.0
Std.hata	0.03482	
Mod	1.0000	
Medyan	1.00	
Std.sapma	0.44730	
Maximum	.00	
Minimum	2.00	

Tablo 12’de görüldüğü gibi, bir yıl içinde çalıştırılan stajyer sayısı 124 kişidir. Genel ekonomik olumsuzluklara rağmen meslek mensuplarının yeni elemanlar yetiştirmede olumlu davrandıkları gözlenirken; aynı zamanda gençler arasında da bu mesleğe eğilimin de göreceli olarak yüksek olduğu söylenebilir.

EAB’de faaliyette bulunan SMMM’lerin işlem hacmini ya da büyüklüklerini yansıtan tuttukları defterlerin dağılımı ise Tablo 13’teki gibidir.

Tablo 13. SMMM’lerin Tuttukları Defterlerin Dağılımı

Toplam Mükellef Sayısı	Birinci Sınıf		İkinci Sınıf		Şirket Defteri		Basit Usul	
	M.F	N.F	M.F	N.F	M.F	N.F	M.F	N.F
Hiç Mükellefi Yok	24	14.5	26	15.7	42	25.3	115	69.3
1-5	41	24.7	17	10.2	49	29.5	11	6.6
6-10	26	15.7	17	10.2	25	15.1	7	4.2
11-15	19	11.4	12	7.2	11	6.6	6	3.6
16-20	24	14.5	12	7.2	17	10.2	8	4.8
21 - 25	3	1.8	14	8.4	5	3.0	4	2.4
26 ve üzeri	29	17.5	68	41.0	17	10.2	15	9.0
Toplam	166	100.0	166	100.0	166	100.0	166	100.0
Std.hata	0.15746		0.18321		0.14958		0.15462	
Medyan	2.0000		4.0000		1.0000		0.0000	
Mod	1.00		6.00		1.00		0.00	
Std.sapma	2.02872		2.36045		1.92724		1.99214	
Minimum	0.00		0.00		0.00		0.00	
Maximum	6.00		6.00		6.00		6.00	

Meslek mensuplarının %14.5’inin 1. Sınıf, %15.7’sinin 2. Sınıf, %25.3’ünün şirket defteri, %69.3’ünde basit usule tabii mükelleflerinin olmadığı tespit edilmiştir. Defterlerin büyük çoğunluğu işletme defterlerinden oluşmaktadır. Bölgenin özelliği gereği şirketleşme sayısı az olduğundan dolayı, şirket defterlerinin sayısı diğerlerine göre azdır. Basit usule tabi olanların hesapları, meslek odaları ve SMMM odası tarafından belirlenen meslek mensupları tarafından tutulduğundan, basit usule tabi defter sayısı da oldukça az gözükmektedir.

SMMM’lerin mesleki eğitim aldıkları kurum ve kuruluşlara ilişkin bilgiler Tablo 14’de düzenlenmiştir.

Tablo 14. Mesleki Eğitim Alınan ve Alınması İstenen Kurumlar

Mesleki Eğitimde Katkı Alınan Kurum ve Diğerleri	M.F	N.F	Mesleki Eğitim Alınması İstenen Kurumlar	M.F	N.F
TURMOB	49	29.5	TURMOB	40	24.1
TESMER	28	16.9	TESMER	41	24.7
SMMMO	26	15.7	SMMMO	28	16.9
ISKUR-SGK-MALIYE Seminerleri	9	5.4	ISKUR-SGK-MALIYE Seminerleri	9	5.4
İşletme İçi Eğitimler	15	9.0	İşletme İçi Eğitimler	17	10.3
Üniversite	7	4.2	Üniversite	9	5.4
Kitap ve Yayınlardan	31	18.7	Kitap ve Yayınlardan	20	12.0
Belirtilmedi	1	0.6	Belirtilmedi	2	1.2
Toplam	166	100	Toplam	166	100
Std.hata	0.17531		Std.hata	.15898	
Medyan	3.0000		Medyan	3.0000	
Mod	1.00		Mod	2.00	
Std.sapma	2.25184		Std.sapma	2.04209	
Minimum	0.00		Minimum	0.00	
Maximum	7.00		Maximum	7.00	

Meslek mensuplarının kişisel gelişimine en fazla katkıda bulunan kurum TÜRMOB olarak ilk sırada yer almaktadır. İkinci sırada, kitap ve dergi gelmektedir. Ancak, meslek mensupları TESMER'in eğitim konusunda kendisini biraz daha geliştirmesi gerektiğini düşünmektedirler.

SMMM'lerin kendilerini geliştirmek ya da mevcut bilgilerini yenilemek üzere yaptıkları harcamaların dağılımı ise Tablo 17'de gösterilmiştir.

Tablo 17. Mesleki Eğitim İçin Yapılan Harcamaların Dağılımı

Mesleki Eğitim İçin Yapılan Harcama	M.F	N.F
Hiç Harcama Yapmıyor	67	40.4
1-500	52	31.3
501-1000	23	13.9
1001 -2000	8	4.8
2001 -2500	5	3.0
2500 ve üzeri	11	6.6
Toplam	166	100.0
Std.hata	0.11096	
Medyan	1.0000	
Mod	0.00	
Std.sapma	1.42958	
Minimum	0.00	
Maximum	5.00	

Meslek mensuplarının mesleki gelişimleri için harcama yapma eğilimlerinin oldukça düşük olduğu gözlemlenmiştir. Meslek elemanlarının %40.4'ü hiç harcamada bulunmazken, harcama yapanların oranı çok cüzi olarak %31.3'tür. Yapılan harcamaların miktarlarına bakıldığında, 1000TL-2.500TL arasında harcama yapanların oranının sadece %14.4 olarak gerçekleştiği görülmüştür. Bu durum meslek mensuplarının kendilerini geliştirme eğilimlerinin yetersiz olduğunun bir göstergesidir.

Bölgede faaliyette bulunan SMMM'lerin kendilerini geliştirmek için yeterli düzeyde harcama eğilimlerinin olmadığı söylenebilmektedir. Genel olarak, muhasebe eğitiminde gördükleri aksaklıkların temelinde yatan faktörleri ise aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir.

Tablo 18. Mesleki Eğitimde Gözlemlenen Aksaklıkların Dağılımı

Ahnan Eğitimde Gözlemlenen Aksaklıklar	M.F	N.F
Verilen Teorik Bilgi Yetersizliği	62	37.3
Mevzuat Bilgisinin Yetersizliği	23	13.9
Mesleki bilgilerin Uygulama Boyutunun Yetersizliği	50	30.1
Staj Döneminin Sanal Kalması	23	13.9
Öğrencinin sosyal yaşama hazırlanmasındaki yetersizlikler	5	3.0
Diğer Nedenler	3	1.8
Toplam	166	100.0
Std.hata	.09869	
Medyan	2.0000	
Mod	1.00	
Std.sapma	1.27155	
Minimum	1.00	
Maximum	6.00	

Meslek elemanlarının %37.3'ü teorik bilgilerin yetersizliğinden şikayet ederken, %30.1'i mesleki bilgilerin uygulamadaki yetersizliğinden, %13.9'u mevzuat bilgisinin yetersizliğinden, %13.9'uda staj döneminin sanal kalmasından şikayet etmişlerdir. Standart sapmasına baktığımızda oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum, yukarıda belirtilen şikâyetlerin standart sapma ile eş dağılım gösterdiğinin bir ifadesi olarak görülebilir.

Tablo 19. Mesleki Uygulamada Eğitimin Öneminin Dağılımı

Mesleğin Uygulanmasında Yüksek Öğretim Mezunlu Olmanın Önemi	M.F	N.F
Çok Önemli	87	52.4
Önemli	57	34.3
Kararsızım	10	6.0
Önemsiz	7	4.2
Hiç Önemli Değil	5	3.0
Toplam	166	100.0
Std.hata	0.07550	
Medyan	1.0000	
Mod	1.00	
Std.sapma	0.97272	
Minimum	1.00	
Maximum	5.00	

SMMM'lerin %86,7 gibi büyük oranı, yüksek öğrenimin gerekliliğine inanmaktadır. Günümüzde eğitimin niceliğinden çok niteliğinin önemli olduğu bir gerçektir. Muhabese mesleği açısından da teknolojik yeniliklerin eğitimle birleştirilerek etkinleştirilmesi gerekmektedir (Sapançalı, 2009:126). Meslek mensuplarının önemli bir bölümünün eğitimin gerekliliğinin bilincinde oldukları söylenebilir. Ancak, meslek icra ederken, eğitimlerine yeterli kaynak ayırmadıkları Tablo 17'de görülmektedir. Ayrıca, Tablo 18'de de teorik ve mevzuat bilgilerinin yetersizliğine dikkat çekmelerine rağmen, eğitimin öneminin de farkında oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 20. Meslek Odasının Bilgi Eksikliğini Gidermesindeki Dağılım

Bağlı bulunulan meslek odasının bilgi eksikliklerini gidermesi	M.F	N.F
Çok yeterli	12	7.2
Yeterli	84	50.6
Kararsızım	18	10.8
Yetersiz	45	27.1
Çok Yetersiz	7	4.2
Toplam	166	100.0
Std.hata	0.08341	
Medyan	2.0000	
Mod	2.00	
Std.sapma	1.07460	
Minimum	1.00	
Maximum	5.00	

Meslek mensuplarının yarısından fazlası odanın verdiği hizmetlerden memnun olduklarını, yaklaşık %31,3'ü de odanın verdiği hizmetin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Standart sapmanın minimuma yakın olması da bu görüşü doğrular niteliktedir.

Tablo 21. Meslek Mensuplarının Kurumlarla İlişkinin Dağılımı

Mesleğin icrasında ilişki içerisinde bulunulan kurum ve kuruluşlar hakkında kanaat	Birinci Sınıf	
	M.F	N.F
Çok Olumlu	7	4.2
Olumlu	84	50.6
Fikrim Yok	22	13.3
Olumsuz	46	27.7
Çok Olumsuz	7	4.2
Toplam	166	100.0
Std.hata	0.08046	
Medyan	2.0000	
Mod	2.00	
Std.sapma	1.03661	
Minimum	1.00	
Maximum	5.00	

SMMM'lerin oda dışındaki diğer kurumlar yani maliye, SGK, İş-Kur v.b. kurumlarla ilgili düşüncelerine bakıldığında %54.8'i olumlu görüş bildirirken, %45.2'si de olumsuz görüş bildirmişlerdir. Genel olarak ilişkili oldukları kurumlardan memnuniyet derecelerinin düşük olduğu söylenebilir.

Tablo 22. Meslek Mensupları-Mükellef İlişkisi

Mesleğin icrasında Mükellefler ile Karşılaşılan sıkıntılar	Birinci Sınıf	
	M.F	N.F
Mükellefin Eğitim Düzeyinin Yetersizliği	63	38.0
Sermaye Yetersizliği	9	5.4
Bilinç Düzeyinin Yetersizliği	62	37.3
Sıklıkla çıkan afların mükellef üzerindeki olumsuz etkisi	12	7.2
Denetim eksikliklerinin mükellefteki olumsuz etkisi	16	9.6
Diğer	4	2.4
Toplam	166	100.0
Std.hata	0.11066	
Medyan	3.0000	
Mod	1.00	
Std.sapma	1.42575	
Minimum	1.00	
Maximum	6.00	

Meslek mensuplarının %38'i mükelleflerin eğitimlerinin yetersizliğinden, %37.3'ü bilinç düzeyinin yetersizliğinden, %9.6'sı denetim eksikliğinden, %7.2'si sürekli aflardan, %5.4'ü sermaye yetersizliğinden şikayetçidirler. Mükelleflerle ilgili asıl sıkıntının eğitim ve buna bağlı bilinç düzeyinin eksikliğinin olduğu söylenebilir.

Bilindiği gibi, meslek mensuplarının karşı karşıya olduğu birçok taraf bulunmaktadır. Bu durum, meslek mensuplarının etik ikilem içerisinde bulunmalarına neden olmaktadır. Türkiye'de yapılan bir çalışmada, meslek mensuplarının etik ikilem yaşamalarının başında müşteri kaybetme korkusunun geldiği tespit edilmiştir(Kutlu,2008:143-170).

Sonuç ve Öneriler

NUTS II TRA1 bölgesinde, yani Erzurum-Erzincan-Bayburt illerinde SMMM yönetimi olarak yapılan araştırma ile meslek mensuplarının profilleri ve meslekle ilgili tutumlarına yönelik araştırma ve tespitler yapılması amaçlanmıştır. Yapılan bu araştırma da ilk grup sorularda çalışanların sayıları, bay-bayan olmaları, anne ve babalarının eğitim durumları ve meslekleri ile meslek seçiminde etkili olan faktörler ile istihdam edilen elemanlarla ilgili durum belirlenmeye çalışılmıştır. Birinci grup sorular için yapılan anket değerlendirmelerinde;

-Çalışanların %14 gibi küçük bir bölümünün bayan meslek elemanlarından oluştuğu ve %83 gibi önemli bir oranda meslek elemanlarının evli olduğu ortaya çıkmıştır.

-Anne-baba eğitim düzeyinin %60-70'lerin üzerinde ilköğretim olduğu belirlenmiştir.

-Meslek mensuplarının önemli bir kısmının doğdukları illerde çalışma hayatlarını devam ettirdikleri belirlenmiştir.

-Meslek mensuplarının baba mesleğinden etkilenerek meslek seçimi yapmadıkları, meslek seçiminde aldıkları eğitimin etkili olduğu, yüksekokul mezunlarının meslekte daha fazla oranda oldukları ve bu nedenle aldıkları eğitimin meslek seçiminde önemli olduğu yapılan anket ile belirlenmiştir.

-Meslek mensuplarının %50'den fazlasının 10 yıl ve üzerinde bir süredir mesleklerini icra ettikleri tespit edilmiştir.

-Hayatlarını muhasebecilik mesleğini icra ederek sürdüren meslek mensuplarının şu andaki memnuniyetleri ile geleceğe yönelik memnuniyetleri %90'lara varan oranlardadır.

-Genellikle bürolarda mesleklerini sürdüren mali müşavirler ihtiyaçlarına göre eleman istihdam etmektedirler. Bazı muhasebeciler tek başlarına çalışmalarına rağmen büyük bir çoğunluğu en az bir-kaç kişi ile çalışmaktadır. Çalışan elemanların önemli bir kısmının meslek elemanı olduğunu, büyük bir kısmının erkek olduğunu, %60'dan fazlasının yüksek okul ve fakülte mezunu oldukları söylenebilir. Çalışanlar arasında stajyer olarak istihdam edilen eleman sayısı 124 kişidir. Meslek elemanı yetiştirmek açısından bu rakam oldukça iyi kabul edilebilir.

İkinci grup diyebileceğimiz, sorular ise meslek mensuplarının iş hacimleri ve meslek içi eğitimleri ile ilgili uygulamalara yöneliktir. Yapılan anket çalışması sonucu tespit edilmeye çalışılan sonuçları şöyle sıralanabilir;

-Meslek elemanlarının daha çok küçük işletmeler şeklinde yapılanmış mükelleflere ait defterleri tuttuklarını söyleyebiliriz. Şehirlerin ticari yapıları ve kapasiteleri nedeniyle böyle bir durumun ortaya çıkmasının gayet doğal olduğu kabul edilebilir.

-Sürekli gelişen ve değişen kanunlar, kararnameler, uygulamaya yönelik tebliğler nedeni ile muhasebe meslek elemanlarının devamlı olarak kendilerini eğitmek ve yeni uygulamalara uyum sağlamak amacıyla değişik alternatifleri kullanarak eksikliklerini gidermek mecburiyeti mesleği icra edenlerce de kabul edilmektedir. Eğitim ihtiyacı nedeniyle katkı sağlayan kurumlar ve katkı sağlaması istenen kurumlar vardır. Yapılan araştırma göstermiştir ki ihtiyaç duyulan eğitimin %77 gibi oldukça yüksek bir oranını TÜRMÖB ve TESMER karşılamaktadır.

- Meslek mensupları tarafından mesleki eğitim alınması ile ilgili taleplerin Türmob ve Tesmer'e yönelik olduğu anket sonuçlarına göre söylenebilir. Araştırmanın sonucuna göre söz konusu meslek kuruluşlarının meslek içi eğitim ve eğitim taleplerine cevap verebilecek düzeyi sağlamada oldukça başarılı oldukları söylenebilmektedir.

-Meslek mensuplarının eğitimleri ile ilgili ihtiyaçlarını büyük ölçüde Türmob ve Tesmer'in eğitim faaliyetleriyle giderdikleri, dolayısıyla eğitim için fazla kaynak ayırmalarına neden olmuştur.

-Anket sonuçları göstermiştir ki, sürekli olarak yapılan değişiklikler ve yenilikler nedeniyle mesleki eğitimde bazı eksiklikler ve aksaklıklar olmaktadır. Teorik bilgi ve mesleki bilgilerin uygulama boyutunun yetersizliği en öne çıkan durum olarak gözlemlenmiştir. Bir başka önemli tespit ise, mevzuat bilgisinin yetersizliği ile staj döneminde istenilen eğitimin alınamamasıdır. Bütün bunlar meslek elemanının işini yaparken önemli yetersizliklerdir. Nitekim anket sonuçları da mesleki uygulamada eğitimin çok önemli ve önemli olarak ibra eden muhasebecilerin oranı %86.7 olarak belirlenmiştir.

-Meslek mensuplarının bilgi eksikliklerinin giderilmesinde üyesi oldukları SMMM Odalarının katkısının yeterli olduğu anket sonuçlarına göre %57.8 olarak belirlenmiştir. Ancak, bu oran odanın eğitime katkısının yinede istenen seviyede olmadığını göstermektedir. Çünkü, çok yeterli ve yeterli diyenlerin haricindekilerin oranı da %42.2 gibi hiç azımsanmayacak bir oran olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle, memnuniyet sınırı daha yukarı taşınmalıdır diyebiliriz.

Üçüncü ve son grupta yer alan sorularımızda ise meslek mensuplarının mesleklerini icra ederken ilişki içinde oldukları kurumlar ve mükellefleri ile olan ilişkilerindeki durumun belirlenmesine ilişkindir. Çalışma sonuçları aşağıdaki şu durumları ön plana çıkarmıştır;

-Meslek mensuplarının mesleklerini icra ederken vergi dairesi, sigorta, meslek odaları gibi ilişki içerisinde oldukları kurumlarla ilgili kanaatleri %54.8 oranında olumludur.

Ancak olumsuzların oranları da azımsanmayacak bir orandır. Diyebiliriz ki, her ne kadar olumsuzların oranları yüksek gibi görünse de yeterli değildir.

-Son olarak meslek mensupları ile mükellef arasındaki ilişkiye dair sorulan sorulara verilen cevaplara baktığımızda, meslek mensuplarına yöneltilen sorularda mükelleflerin eğitim ve bilinç düzeyindeki yetersizliğinin ön plana çıktığını görmekteyiz. Bu durum meslek mensupları ile müşteriler arasında bazı sorunlara neden olabilmektedir.

Yaptığımız bu çalışmada meslek mensuplarına yöneltilen sorular ile Erzurum-Erzincan-Bayburt illerindeki mükelleflerin çalışma yerleri ile doğum yerlerinin genelde aynı iller olduğu belirlenmiştir. Bu durum, insanın kişisel gelişimi için arzu edilen bir durum değildir. Mesleklerini seçmede en etkili faktörün aldıkları eğitim olduğu belirlenmiştir. Hayatlarını kazanmada aldıkları eğitim yansımış olması gayet doğaldır.

Genel olarak, mesleklerini icra ederken meslek mensupları ile ilgili bu güne kadar ve geleceğe yönelik beklentilerinin olumlu olduğunu görmekteyiz. Ancak, eğitim konusunda bazı eksiklikleri olduğunu belirtmişlerdir. Bu nedenle mesleklerini icra ederken daha başarılı olmalarını sağlayabilmek için eğitimlerine yönelik olarak daha fazla harcama yapmalarını ve eğitimleri için yeterli zaman ayırmalarının gerekli olduğu belirlenmiştir. Bir başka deyişle Türmob, Tesmer ve Meslek odasının yapmış olduğu eğitim faaliyetlerine katılımın artırılması için daha fazla gayret sarf edilmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra, meslek mensuplarının mükellefleri ile olan ilişkilerindeki eksiklik ve aksaklıkların giderilmesi için çözüm önerileri üretilerek uygulamaya konmalıdır.

Kaynakça

- 3568 Sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu, Kanun Md. 14, 13.06.1989 Tarih, 20194 Sayılı Resmi Gazete.
- Duman, Gürcan (1997). Yönetim Açısından İş Tatmini ve Bir Uygulama Örneği: Tusaş Motor Sanayi A.Ş.(TEİ), (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güneş, Aynur (1997). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Kaygı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- Krejcie, RV- Morgan, D.W. (1970). “Determining Sample Size for Research Activities”, Educational and Psychological Measurement, etc.,
- Kutlu, Hüseyin Ali (2011). “Muhasebe Meslek Mensupları ve Çalışanlarının Etik İki-lemeleri: Kars ve Erzurum İllerinde Bir Araştırma”, c.63, 143-170, (<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/934/11646.pdf>).(28.06.2011)
- Mc Dowall, Tracey, Jackling, Beverley, “ What Influences Accounting Students’ Attitudes Towards Accounting as a Professions?”[http://www.Google.com.tr/ur t?sa=t&source=web&cd=6&ved=OCCOUQF\)AF&url](http://www.Google.com.tr/ur t?sa=t&source=web&cd=6&ved=OCCOUQF)AF&url) ve diğerleri, erişim, 15/06/2011

Sapancalı, Faruk (2009). *Toplumsal Açından Yaşam Kalitesi*. İzmir: Altın Nokta Basın Yayın Dağıtım.

Ural, Ayhan; Kılıç, İbrahim (2005). *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*, Ankara: Detay Yayıncılık.